

Resultaten quick scan natuurdoelanalyses

4 mei 2022

Inleiding

Voor ieder in het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (programma SN) opgenomen Natura 2000-gebied wordt een natuurdoelanalyse opgesteld. Het doel van deze natuurdoelanalyses is om te beoordelen of de in het programma SN opgenomen maatregelen in samenhang met andere maatregelen leiden tot het realiseren van (de condities voor) instandhoudingsdoelen voor stikstofgevoelige habitattypen en soorten voor het betreffende Natura 2000-gebied. En of aanvullende maatregelen nodig zijn. Voor publicatie van deze eerste editie van het programma SN zijn er nog geen volledige natuurdoelanalyses gereed. Daarom zijn in deze eerste editie van het programma SN de resultaten van een quick scan opgenomen die een eerste voorlopige inschatting geven van de opgave voor stikstofreductie en natuurherstel.

In de quick scan is in beeld gebracht wat de beschikbare kennis is over de effecten van stikstofdepositie op natuur, natuurherstelmaatregelen en de relatie tussen de mate en de duur van overschrijding van de kritische depositiewaarden. Op basis hiervan is nagegaan wat het benodigde tempo van depositiereductie is in relatie tot de mate en duur van overschrijding van de kritische depositiewaarden en de interactie met de inzet van herstelmaatregelen. Dit resulteert in een lijst van habitattypen en leefgebieden (van soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn) waar, met het oog op de drukfactor stikstof, lastig effectgerichte natuurherstelmaatregelen (om een goede kwaliteit te realiseren) voor kunnen worden uitgevoerd.

Voor de Natura 2000-gebieden waarin deze habitattypen en leefgebieden voorkomen moet een volledige natuurdoelanalyse uitwijzen of de landelijk gesignaleerde urgentie voor deze habitattypen en leefgebieden ook in een concreet gebied aan de orde is. Vooruitlopend hierop is in deze quick scan in een snelle gebiedscheck (uitgevoerd door ambtelijke gebiedsdeskundigen) een eerste inschatting gemaakt of er op voorhand reden is om aan te nemen dat duurzaam herstel, om instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren, in een gebied wel binnen bereik blijft. De gebieden met habitattypen of leefgebieden (habitats) met urgentie waarvoor dit niet geldt, blijven op een aandachtslijst staan.

Voor alle gebieden wordt de komende periode in de volledige natuurdoelanalyses verder onderzocht wat nodig is om instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Tot het moment dat er volledige natuurdoelanalyses zijn vastgesteld blijven de conclusies van de PAS gebiedsanalyses van kracht. Een beschrijving van het proces en het bijbehorende tijdsplan van het opstellen van volledige natuurdoelanalyses is opgenomen in hoofdstuk 7 van het programma SN.

Urgentielijst habitats

In de quick scan is eerst door de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (TEO)¹ onderzocht in hoeverre er voor de stikstofgevoelige habitats effectieve natuurherstelmaatregelen ingezet kunnen worden in relatie tot de depositieontwikkeling om deze in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Wanneer dit niet of beperkt het geval is, zou dit kunnen betekenen dat gestreefd moet worden naar het versneld terugdringen van de stikstofdepositie tot het niveau van de kritische

¹ De Taakgroep Ecologische Onderbouwing is in 2010 ingesteld als één van de taakgroepen van het PAS. Vanaf het begin bestond de TEO uit vertegenwoordigers van de wetenschap, het natuurbeheer en de overheid. Het doel van de TEO was het inbrengen van relevante ecologische kennis voor het PAS, met als belangrijkste taak het begeleiden van de opstelling van het rapport Herstelstrategieën stikstofgevoelige habitats (met daarin de herstelmaatregelen die waren 'vrijgegeven' voor toepassing onder het PAS).

Na het einde van het PAS als gevolg van de Raad van State uitspraak van mei 2019, ligt er een rol voor de TEO bij het beleidsproces ten aanzien van de nieuwe stikstofaanpak. Het gaat daarbij om de inbreng van kennis die zowel op korte termijn als de langere termijn inzetbaar dient te zijn.

depositiewaarde in gebieden waar deze habitats voorkomen. Voor deze habitats is het risico op knelpunten ten aanzien van de drukfactor stikstof hoog en zijn er in beperkte mate effectieve herstelmaatregelen beschikbaar. Er is mogelijk sprake van urgentie voor het treffen van aanvullende maatregelen voor stikstofreductie. De lijst met habitats die volgt uit dit onderzoek is opgenomen in tabel 1, in het tekstkader is de werkwijze van de totstandkoming van deze lijst beschreven.

Code	Naam	Mate van overschrijding	Herstelbaarheid	Urgentie daling N-depositie	Opmerkingen
2130A	Grijze duinen (kalkrijk)	gering	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast
2130B	Grijze duinen (kalkarm)	medium	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	
2130C	Grijze duinen (heischraal)	medium	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	
2150	Duinheide met struikheide	gering	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	
2180A	Duinbossen (droog)	medium/ gering	onbekend	zeer urgent (<KDW 2025)	variant <i>overig</i> (o) in 2030 <20% overbelast en in 2019 met overbelasting gering; variant <i>berken-eikenbos</i> (be) overbelasting medium
2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	gering	onbekend	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast
2190A-om	Vochtige duinvalleien (open water), oligo- tot mesotrofe variant	gering	tamelijk goed (vgl. 3130)	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast; meeste H2190A betreft de (<i>matig</i>) <i>eutrofe</i> variant (e)
2310	Stuifzandheide met struikheide	medium	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	
2320	Binnenlandse kraaiheidebegroeiingen	gering	onbekend	urgent (<KDW 2030)	in 2030 <20% overbelast
2330	Zandverstuivingen	medium	slecht	zeer urgent (<KDW 2025)	mate van overschrijding medium (niet hoog)
3110	Zeer zwak gebufferde vennen	medium	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	
3130	Zwak gebufferde vennen	hoog	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	incl. L3130
3140-hz	Kranswierwateren, variant op hogere zandgronden	hoog	tamelijk goed (vgl. 3130)	urgent (<KDW 2030)	vrijwel alle 3140 betreft de variant in laagveengebieden (lv) of in <i>afgesloten zeearmen</i> (az)
3160	Zure vennen	hoog	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	
4010A	Vochtige heide (hogere zandgronden)	gering	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast; incl. L4010A
4010B	Vochtige heiden (laagveen)	medium	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	
4030	Droge heiden	medium	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	in 2030 <20% overbelast; incl. L4030
5130	Jeneverbesstruwelen	medium	matig (vgl. 4030)	zeer urgent (<KDW 2025)	
6110	Pionierbegroeiingen op rotsbodem	medium	tamelijk goed (vgl. 6210)	urgent (<KDW 2030)	
6120	Stroomdalgraslanden	gering	onbekend	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast
6130	Zinkweiden	medium	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	in 2030 <20% overbelast
6230	Heischrale graslanden	medium	slecht	zeer urgent (<KDW 2025)	mate van overschrijding medium (niet hoog)
6410	Blauwgraslanden	medium	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	
7110A	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	medium	slecht	zeer urgent (<KDW 2025)	
7110B	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	medium	slecht	zeer urgent (<KDW 2025)	
7120	Herstellende hoogvenen	hoog	slecht	zeer urgent (<KDW 2025)	incl. L7120

Code	Naam	Mate van overschrijding	Herstelbaarheid	Urgentie daling N-depositie	Opmerkingen
7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	gering	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	in 2025 <20% overbelast; mate van overschrijding gering (niet medium)
7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	medium	matig	zeer urgent (<KDW 2025)	mate van overschrijding medium (niet hoog)
7230	Kalkmoerassen	medium	tamelijk goed (vgl. 6410)	urgent (<KDW 2030)	
9110	Veldbies-beukenbossen	medium	onbekend (vgl. 9120)	zeer urgent (<KDW 2025)	
9120	Beuken-eikenbossen met hulst	medium	onbekend	zeer urgent (<KDW 2025)	
9160A	Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	medium	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	
9160B	Eiken-haagbeukenbossen (heuvelland)	medium	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	
9190	Oude eikenbossen	hoog	slecht	zeer urgent (<KDW 2025)	
91D0	Hoogveenbossen	gering	onbekend	urgent (<KDW 2025)	in 2025 <20% overbelast
91E0C	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	gering	onbekend	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast; incl. L91E0C
Lg03	Zwakgebufferde sloot	gering	tamelijk goed (vgl. 3130)	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast
Lg04	Zuur ven	medium	tamelijk goed (vgl. 4010A)	urgent (<KDW 2030)	
Lg06	Dotterbloemgrasland van beekdalen	gering	tamelijk goed (vgl. 6410)	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast
Lg09	Droog struisgrasland	medium	onbekend	zeer urgent (<KDW 2025)	
Lg12	Zoom, mantel en droog struweel van de duinen	gering	tamelijk goed	urgent (<KDW 2030)	in 2025 <20% overbelast
Lg13	Bos van arme zandgronden	hoog	slecht (vgl. 9190)	zeer urgent (<KDW 2025)	
Lg14	Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden	medium	onbekend (vgl. 9120)	zeer urgent (<KDW 2025)	

Tabel 1: Urgentielijst habitats waarvoor het risico op knelpunten ten aanzien van de drukfactor stikstof hoog is en waarvoor in beperkte mate effectieve herstelmaatregelen beschikbaar zijn met het oog op het realiseren van een gunstige staat van instandhouding.

Achtergrondinformatie urgentielijst habitats

Aanleiding

De urgentielijst habitats is gebaseerd op Bobbink *et al.* (2022)². Dit rapport bevat een lijst met habitattypen die als urgent en zeer urgent beoordeeld worden vanwege een benodigde snelle depositiereductie (voor respectievelijk 2025 en 2030) om duurzaam herstel te realiseren. Deze lijst is ten behoeve van deze quick scan aangevuld met habitattypen en de leefgebiedtypen, volgens dezelfde methode.

Stappen

Daarnaast zijn - met de nieuwste AERIUS-cijfers - de stappen uit Bobbink *et al.* (2022) opnieuw gezet. Die drie stappen zijn:

² Bobbink, R., G. van Dijk, E. Remke & H. Tomassen (2022). Herstelbaarheid van door stikstofdepositie aangetaste Natura 2000-habitattypen: een overzicht. Onderzoekcentrum B-WARE, Nijmegen. Rapportnummer RP-21.117.21.95.

- wanneer landelijk minimaal 20% van het oppervlak van een habitat actueel overbelast is, komt dat habitat op de urgentielijst;
- voor deze habitats wordt bepaald wat de huidige mate van overschrijding is (in de klassen hoog, medium en gering);
- ten slotte wordt bepaald wat de herstelbaarheid is.

Afhankelijk van de mate van overbelasting in combinatie met het aandeel van overbelast areaal en de herstelbaarheid, wordt een habitat ingedeeld bij 'urgent' of 'zeer urgent'. Dat betekent dat respectievelijk voor eind 2025 of eind 2030 de overbelasting dient te zijn weggenomen om landelijk een gunstige staat van instandhouding te kunnen bereiken.

Aandachtslijst gebieden

Het onderzoek in het kader van de eerste stap van de quick scan heeft geleid tot het inzicht voor welke habitats het risico op knelpunten ten aanzien van de drukfactor stikstof hoog is. Dit betekent echter nog niet dat dit risico per definitie in ieder gebied of op iedere locatie binnen een gebied waar een betreffend habitat voorkomt aan de orde is. Dit is afhankelijk van de gebiedsspecifieke omstandigheden en ontwikkelingen. In een tweede stap van de quick scan is door de voortouwnemers op gebiedsniveau een snelle gebiedscheck uitgevoerd (door ambtelijke gebiedsdeskundigen).

De urgentielijst habitats die het resultaat is van de eerste stap van deze quick scan, vormt het vertrekpunt voor deze gebiedscheck. De habitats die op deze urgentielijst staan komen in 115 Natura 2000-gebieden voor. Een volledige natuurdoelanalyse (uit te voeren voor eind 2022, doch uiterlijk april 2023) zal uit moeten wijzen of de landelijk gesignaleerde urgentie voor deze habitats ook daadwerkelijk in een gebied aan de orde is. Vooruitlopend hierop is in deze quick scan in een snelle gebiedscheck nagegaan of er op voorhand reden is om aan te nemen dat voor het betreffende habitat(s) dat op landelijk niveau urgentie heeft, in het gebied duurzaam herstel wel binnen bereik blijft. Dit is voor 24 gebieden het geval. Voor de overige 91 gebieden kan op basis van deze indicatieve check niet worden ingeschat dat voor het betreffende habitat(s) met urgentie duurzaam herstel op termijn wel of niet mogelijk is. Deze gebieden worden daarom op een aandachtslijst geplaatst. Deze aandachtslijst is opgenomen in tabel 2.

Natura 2000-gebiedsnummer	Natura 2000-gebiedsnaam
5	Duinen Ameland
15	Van Oordt's Mersken
17	Bakkeveense Duinen
24	Witterveld
25	Drentsche Aa-gebied
27	Drents-Friese Wold & Leggelderveld
30	Dwingelderveld
32	Mantingerzand
33	Bargerveen
34	Weerribben
35	De Wieden
36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht
37	Olde Maten & Veerslootslanden

Natura 2000-gebiedsnummer	Natura 2000-gebiedsnaam
39	Vecht- en Beneden-Reggegebied
40	Engbertsdijksvenen
41	Boetelerveld
42	Sallandse Heuvelrug
43	Wierdense Veld
44	Borkeld
45	Springendal & Dal van de Mosbeek
46	Bergvennen & Brecklenkampse Veld
47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek
48	Lemselermaten
49	Dinkelland
50	Landgoederen Oldenzaal
51	Lonnekermeer
53	Buurserzand & Haaksbergerveen
54	Witte Veen
55	Aamsveen
57	Veluwe
58	Landgoederen Brummen
60	Stelkampsveld
61	Korenburgerveen
62	Willinks Weust
63	Bekendelle
64	Wooldse Veen
65	Binnenveld
69	De Bruuk
70	Lingegebied & Diefdijk-Zuid
81	Kolland & Overlangbroek
84	Duinen Den Helder-Callantsoog
85	Zwanenwater & Pettemerduinen
86	Schoorlse Duinen
87	Noordhollands Duinreservaat
88	Kennemerland-Zuid
89	Eilandspolder
90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder
91	Polder Westzaan
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske
94	Naardermeer
95	Oostelijke Vechtplassen
97	Meijendel & Berkheide
98	Westduinpark & Wapendal
99	Solleveld & Kapittelduinen
100	Voornes Duin
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek

Natura 2000-gebiedsnummer	Natura 2000-gebiedsnaam
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck
112	Biesbosch
117	Manteling van Walcheren
128	Brabantse Wal
129	Ulvenhoutse Bos
130	Langstraat
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen
134	Regte Heide & Riels Laag
135	Kempensland-West
136	Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux
137	Strabrechtse Heide & Beuven
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven
139	Deurnsche Peel & Mariapeel
140	Groote Peel
141	Oeffelter Meent
142	Sint Jansberg
143	Zeldersche Driessen
144	Boschhuizerbergen
145	Maasduinen
146	Sarsven en De Banen
147	Leudal
148	Swalmdal
149	Meinweg
150	Roerdal
153	Bunder- en Elslooërbos
154	Geleenbeekdal
155	Brunsummerheide
156	Bemelerberg & Schiepersberg
157	Geuldal
158	Kunderberg
159	Sint Pietersberg & Jekerdal
160	Savelsbos
161	Noorbeemden & Hoogbos

Tabel 2: Aandachtslijst van gebieden waarvoor op basis van een indicatieve gebiedscheck door ambtelijke gebiedsdeskundigen niet kan worden ingeschat of de landelijk gesignaleerde urgentie voor een voorkomend habitat op gebiedsniveau maakt dat duurzaam herstel op termijn wel of niet mogelijk is.

Actuele conclusies in natuurdoelanalyses voor gebieden van de aandachtslijst

Wanneer een gebied op de aandachtslijst voorkomt, dan komen daar een of meerdere habitats voor die op landelijk niveau urgentie hebben voor depositiedaling omdat het realiseren van een gunstige

staat van instandhouding voor de habitats van de urgentielijst buiten bereik dreigt te raken. Er is een volledige natuurdoelanalyse nodig om tot een daadwerkelijk onderbouwde, actuele conclusie voor deze gebieden te komen waarin de nieuwste inzichten over de effecten van stikstofdepositie op landelijk niveau en de actuele situatie in de gebieden worden betrokken. Bestaande informatie wordt waar nodig aangevuld met nieuwe beschikbare informatie. Op basis van de conclusies uit de natuurdoelanalyse wordt duidelijk of aanvullende maatregelen in een gebied noodzakelijk zijn en wordt richting meegegeven voor invulling van deze maatregelen. Tot het moment van het beschikbaar komen van volledige nieuwe afgeronde natuurdoelanalyses (uiterlijk april 2023) vormen de beheerplannen met daarin de PAS gebiedsanalyses het juridisch kader en de best beschikbare kennis.

De mogelijke verschillende conclusies waarin een natuurdoelanalyse kan resulteren en de gevolgen die verbonden worden aan die conclusies zijn beschreven in hoofdstuk 7 van het programma SN.